

Právo církevní.

Z literatury r. 1901.

Podrobný přehled literatury církevního práva pravidelně podává známý lipský kanonista *E. Friedberg* ve stálé rubrice »Literaturübersicht« časopisu »Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht«, redigovaného jím a *Sehlingem*; přehledy tyto jsou více rázu statistického, jen při některých literárních zjevech samostatně vydaných připojuje se krátký kritický referát, ponejvíce od *Friedberga* pocházející. K těmto přehledům, pro svou detailnost velice cenným a pak k přehledům podobným, však jen druhdy se objevujícím v »Archiv für kath. Kr.« jakož i ku známým Theologische Jahresberichte poukazujeme ty, kdož se o církevní právo blíže interesují, nebo literární pomůcky k jednotlivým otázkám hledají. V následujících řádcích chceme jen k některým málo novinkám z r. 1901 poukázati, ať již vyšly samostatně, ať v časopisech.

Systematické zpracování církevního práva pochází hlavně od theologů a má v první řadě na mysli potřeby theologů, nikoli právníků; jím jest církevní právo celek sám o sobě, nikoli článkem u vývoje práva vůbec. Friburghského theologického profesora *Frt. Heinera* Kath. Kirchenrecht vyšlo třetí vydání o dvou svazcích, zásadně se v ničem nelíšící od vydání předchozích. Svými velkými rozměry imponuje Jus Decretalium, jež sepisuje *František Wernz*, původem Němec, člen řádu Jesuitského, konsultor římských kongregací a profesor Řehořovy vysoké školy v Římě. Dílo rozpočteno na 6 svazků, z nichž 3. vyšel v Římě r. 1901. Svazek 1. (r. 1898, 444 str.) obsahuje úvod do práva církevního, a sice základní zásady církevní, poměr k církvím jiným a ke státům, postavení církevního práva, hmotné a formální prameny právní, literární dějiny; svazek II. (r. 1899, str. 1128) šíří se o ústavě církevní, tedy o hierarchii ordinis a hierarchii iurisdictionis; svazek III. (r. 1901, str. 903) pojednává o správním právu církevním, a sice de administratione magisterii et regiminis a pak de administratione cultus divini atque sacramentorum et sacramentalium, v kteréžto části pojednává též o církevních tovaryšstvech, ježto uskutečňování evangelických rad pokládá za zvláštní způsob cultus divini. Svazek 4. obsahovati má právo manželské, sv. 5 církevní proces, sv. 6 právo trestní. Dále poukazujeme na poznámky učiněné v tomto časopisu II. str. 152, k nimž dodati sluší, že r. 1902 vyšla II. část *Sägmüllerovy* učebnice (str. 145—400) obsahující ústavu církve a to nauku o kléru, o církevních úřadech všeobecně a zvláště i o synodách, a pak že vyšel též 2. díl Institucí, jež sepsal de Luca; kdežto první díl jedná o církvi a o konkordátech, šíří se díl 2. o nositelích církevní moci. Ač všechny vytknuté spisy, zaujímající stanovisko kurialní, jsou plodem úsilovné práce, přece neznamenaají pro systematiku církevního práva zásadně nic nového, pohybují se na cestách směrem svým známých, kteroužto poznámkou cena spisů těch nikterakž nemá býti snížena.

Dobrou praktickou pomůcku vydali *Fritsch* a *Hartig* svou sbírkou rozhodnutí vydaných rak. říšským soudem, správním a nejvyšším soudním dvorem ve věcech kultu se týkajících, již následovati mají rozhodnutí ve věcech školních a nadačních (Judicate des Reichsgerichtes etc. I. Teil: Cultus). Rozhodnutí jsou systematicky seřaděna a podána pouze ve výtahu s udáním, odkud jsou vzata.

V Archiv für kath. Kirchenrecht (81. svazek) otiskuje a popisuje *Wahrmund* ve článku Der »Parvus ordinarius« (str. 3—37, 195—212) ku středověké populární literatury procesní, známé pod označením shora udaným a začínající slovy: »Quia causarum decisio«, i pronáší domněnku, že práce tato (jako i Summula: »Antequam dicatur de processu iudicii«) základ svůj má v přednáškách učitele z doby glossatorské o procesu římskokanonickém, a to asi z 2. desíletí 13. stol., které scholary různých národností byly psány

pak některým z nich byly přineseny do Německa, jiným zase do Francie, kde pak doznaly praktického užívání, doplňování, přepracování, čímž by se vysvětlilo, že během času za vlády různých vnějších vlivů povstaly různé populární spisy procesní z pramene jediného. — Tamže (str. 38—63) vypisuje *A. Bellesheim* ve článku »Plenarkonzil der Bischöfe des lateinischen Amerika in Rom 1899«, co k tomuto sboru vedlo, jak byl svolán a odbýván a na čem se byl usnesl; ze 16 titulů s 998 dekrety zvláště vytčeno, co americké poměry objasňuje, v čem se jeví odchylky od obecného práva a v čem se odmítají moderní proudy mimocírkevní. — Nové prozkoumání otázky, kdy a jak povstaly knihy kajicné, vyvolá článek *Bruny Alberse* (tamže 393—420): Wann sind die Beda-Egbertschen Bussbücher verfasst worden, und wer ist ihr Verfasser? Oproti *Schmitzovi* tvrdí, že v 1. polovici osmého století v Anglosasku shotoveno bylo poenitentiale, jehožto původ obecně se připisuje Bedovi a Egbertovi, což historicky prokázáno ještě není; na nějakou kompilaci z 2. polovice 9. století nelze myslet. Rozdíl v datování obnáší oproti *Schmitzovi* tedy 150 let nazpět. Otištěno jest pak dílo: De remediis peccatorum dle kodexu v Bibliotheca Barberiniana — Protestantského práva dotýká se (dosud nedokončený) článek *Ľirího Arndta* Die Kirchenordnung des Schwedenkónigs Gustav Adolf für die Stifter Magdeburg u. Halberstadt v. J. 1632 v Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht str. 247—276, 393—472.

Vydávání soudních akt konsistoře Pražské *Ferdinandem Tadrou* jest 7. svazkem (až do r. 1424) dokončeno. — V Sitzungsberichte Mnichovské akademie kritizuje *Friedrich*, Die Unächtheit der canones v. Sardica, kanony synody v Sardice r. 344 odbývané a dochází k úsudku, že jsou v 5. stol. v Římě padělány.

Pro poměr mezi státem a církví důležitý jest 4. svazek *Brückovy* Geschichte der Katholischen Kirche in Deutschland im 19. Jh., obsahující v 1. oddělení dějiny koncilu Vatikanského a kulturní boj v Prusku až do doby vyjednávání s Římem; spisovatel (nyní biskup v Mohuči) líčí se stanoviska katolického. — Kapitoly jednajícími o církevně politických poměrech patří sem též *Isidora Silbernagla*: Die kirchenpolitischen und religiösen Zustände im 19. Jh. Pro poměr mezi státem a církví v době římských císařů podává nové příspěvky *Karl Johannes Neumann*, profesor dějin v Strassburgu ve spisu Hippolitus von Rom (dosud jen 1. oddělení), používá k tomu vydání spisů Hippolitových, obstarané Berlínskou akademií; druhé oddělení má obsahovati exkursy k poměru mezi státem a církví v době římského císařství. — S prvními dobami křesťanskými po stránce historickoprávní zabývá se též *Josef Tumpach* ve vydaných svých lidových přednáškách o významu a důležitosti starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství, a sice v kapitole I., kde líčí, jak pomáhají vysvětliti právní poměr křesťanů v říši římské za dob pronásledování (str. 12—28) a v kapitole III., kde yylíčuje, jak dávají nám nahlédnouti do života církve a do života věřících (str. 45—60). Přednášky tyto pojednávají vzhledem k auditoriu, pro kteréž určeny byly ve formě přístupnější o některých z věcí, o nichž jedná formou vědeckou *Jos. Bilczewski*, v Archaeologii křesťanské *Tumpachem* r. 1898 do češtiny převedené.

Pro poměr církve v Uhersku přináší mnoho důležitého *A. Günther* v pokračování článků r. 1900 započatých v Archiv f. k. Kr. (str. 64—85, 243—292, 491—514, 663—684) a věnuje zejména pozornost majetkovému právu i vyvrací tvrzení, že církevní majetek pochází z jmění národního, stopuje otázku jmění účelového a právního podmětu majetkového, otázku mrtvé ruky a boni vacantis. Obhajování autonomie církve katolické vede autora k porovnání s postavením protestantů, při čemž vykládá 26. článek zákonů z r. 1790—1791, který pokládán za Magna Charta jejich v Uhersku; pak vrací se k autonomní správě církevního majetku katolického i podává vývoj správy t. zv. Cassa Parochorum a náboženské matice. Na konec svých ještě nedokončených článků obrací se *Günther* k otázkám školním.

Co se organisace a správy církevní tkne, budiž poukázáno předem k anonymní knize českých biskupství se týkající: *Zur Frage deutscher Bistümer in Böhmen. Ein Wort zur Aufklärung und Beruhigung aus der Mitte des deutschen Klerus Böhmens* (str. 106), která v Praze u Calveho vyšla koncem r. 1901 v prvním a začátkem roku 1902 v druhém vydání; po historickém úvodě zabývá se známou otázkou palčivou i žádá v Čechách biskupství nová, pro Čechy česká, pro Němce německá. — Dne 6. února r. 1901 schválil papež Lev XIII. nový regulativ pro apoštolskou datarii, který otištěn v Archiv f. K. R. str. 691—712.

V citovaném Archivu (str. 86—112) pokračuje *Hilling* ve svém článku *Die bishöfliche Banngewalt, der Archipresbyterat u. der Archidiaconat in den sächsischen Bistümern*, an prozkoumává poměr arcijahnů k arcipřystům, kdežto poměr jejich k venkovským děkanům (*decani rurales*) pro obsáhlost materialu odkazuje na zvláštní pozdější publikaci. *Gillmann* ukončuje tamže (433—460) své historickodogmatické vývody o resignaci na beneficia vyličením resignací *cum reservatione pensionis, regressus, ingressus et accessus*. Články tyto vyšly též samostatně. *Stiegler* vydal I. svazek díla: *Dispensation, Dispensationswesen u. Dispensationsrecht im Kirchenrecht* (většinou uveřejněný dříve v Archiv f. K. R. sv. 77. a 78.) obsahující vývoj dispense až ku Gratianu; II. svazek obsahovati má vývoj pozdější a dogmatické zpracování, III. sv. pak dispensaci u protestantův a orientálův.

Innsbrucký profesor *Wretschko* napsal do *Deutsche Zeitschrift f. Kr.* (str. 321—392) článek: *Die Electio communis bei den kirchlichen Wahlen im Mittelalter*, ve kterém hledá vnitřní souvislost mezi právem německým a církevním v určitých dobách vzhledem ku společným středověkým názorům. *Wretschko* hleděl již v 20. svazku *Zeitschrift für Rechtsgeschichte, german. Abt.*, str. 164 sl. článkem »Der Einfluss der fremden Rechte auf die Deutsche Königswahl« dokázati, že středověká nauka o korporacích nezůstala bez účinků na volbu německých králův, a že *electio communis* poprvé r. 1257 se ukázavši jest převzata jak co do formy, tak co do podstaty z církevních zvyků. V čem tyto zvyky se zakládaly, jest předmětem článku nynějšího. Oproti *Bresslauovi* (*Zur Geschichte der Deutschen Königswahlen* v *Deutsche Zeitschrift für Geschichtswissenschaft*, N. F. 2. Jhg.), jenž myslí, že *electio communis* měla jen úkol, vyjadřovati formálně jednomyslnou volbu v době, kdy jednomyslnosti k platnosti volby již třeba nebylo, že to tedy byla pouhá historická reminiscence, hájí *Wretschko* ve smyslu Gierkově názor, že *electio communis*, *generalis* neb *in communi*, druhdy též *electio per unum*, jest odleskem středověkého názoru o jednotné podstatě hromadných osob, že jest tudíž *elector* reprezentantem právnické osoby.

Kirsch, *Die Reservatio in petto bei der Kardinalskreation* (Archiv, 421—432) hájí oproti *Pastorovi* názor, že nelze různiti *Cardinales creati*, sed *non promulgati* a *Cardinales reservati in petto*, naopak že jest to jedna a táž instituce, která z důvodův oportunitích zavedena byla Martinem V. roku 1423.

V Časopisu katolického duchovenstva pokračuje *J. Doubrava* o otázce patronátní v Čechách; články dosud nejsou ukončeny, i mají vyjítí pak o sobě, načež se k nim vrátíme.

Četné spisy vyvolány byly novým uzákoněním církevní censury tiskové konstitucí Lva XIII. »*Officiorum ac munerum*« ze dne 25. ledna 1897, již z předchozích ustanovení jedině konstituce Benedikta XIV. »*Sollicita ac provida*« z r. 1753 v platnosti ponechána byla. Novým tímto církevním zákonem tiskovým zabývají se četné komentáře, jež sepsali *Hollweck*, *Aug. Arndt*, *Schneider*, *Dilgskron*, *Pennacchi*, *Pèries*, *Planchard*, *Desjardin*, *Boudinhon* a *Vermeersch* (*De prohibitione et censura librorum*), jehož práce vyšla r. 1901 již v 3. vydání. Otázky sem příslušné zůstanou tím více na denním pořádku, ježto r. 1900 vydán byl z rozkazu papeže Lva XIII. nový autentický *Index librorum prohibitorum*, který vzhledem k novému upravení tiskovému se-

stavila kongregace indicis. Mylné by bylo mínění, že jen ty knihy jsou zapovězeny, které stojí v tomto sice jinak authentickém indexu, jenž oproti svému předchůdci vykazuje počet zapovězených knih víc než o polovici menší; ale naopak nový index a nové censurní zákony Lvem XIII. vydané na vzájem se doplňují. Popis indexu přináší příkladem r. 1901 Archiv für k. Kr. z péra *Schneidrova* (str. 291—302) a shora zmíněné 3. vydání knihy *Vermeerschovy*.

Laurentius (v Archiv f. Kr. 273 nsl.) hájí článkem Anwendbarkeit der Lehre von den Privilegien im kirchlichen Recht názory starší literaturou zastávané, že ius singulare v dnešním smyslu kvalitativně se nerůzní od privilegia a pak, že fakulty jsou též privilegiemi.

Co do interkonfessijsních poměrův upozorniti sluší na *Pecháčkovu* Řešení případů v příčině náboženského vyznání dítek, jež kasuisticky se probírá vzhledem k judikatuře správního soudního dvoru v této otázce ovšem nikterak vždy důsledně si počínajícího; spis jest zvláštním otiskem článků v Časopisu kat. duchovenstva (1901) uveřejňovaných pod názvem »Perstemus in custodia.« *Illasiewicz* vydal samostatně články z Österr. Z. f. Verwaltung pod titulem: Das Religionsbekenntnis der Kinder nach österr. R. — Velmi zajímavý, historickým vývojem doložený výklad ku článku 9. mezikonfessijsního zákona podává *Max von Hussarek* v Grünhutově časopisu XXIX. sv. str. 447—490 (též o sobě u Höldera, 1902) čelící v tom, že slovům »wenn die Verpflichtung zu solchen Leistungen auf privatrechtlichen, durch Urkunden nachweisbaren Gründen beruht« rozuměti sluší tak, že běží o zvláštní důvod zavazující (a contrario všeobecně zavazující normy) k dávce jinak veřejnoprávní, který musí dle pozitivního předpisu zákonného býti list nami dokazatelný.

Co do práva manželského vytýkáme *Tumpachovy* články uveřejněné v Časopisu katolického duchovenstva i vydané samostatně pod názvem: Manželství ve světle nejstarších památek a pomníků křesťanských, které oceňují význam a důležitost archaeologie křesťanské, poukazující k tomu, jak staré památky v mnohých věcech objasňují a potvrzují, co z pramenů psaných je známo a jak prameny tyto mnohdy doplňují. — V Německu soustřeďuje se nyní přirozeně pozornost k manželskému právu nového občanského zákoníku, k němuž někdy připojuje se porovnání s ustanoveními práva církevního. Sem patří příkladem *Dittenberger*, Verlöbnisrecht im B. G. B, f. d. Deutsche Reich; *Hellmann*, Das Verlöbnis nach dem B. G. B (Deutsche Juristen-Zeitung, str. 217 nsl.) a *Goldmann*, Zur Rechtsnatur des Verlobnisses (tamže, str. 432); *Süssheim*, Die bössliche Verlassung des Ehegatten u ihre Rechtsfolgen (v Archiv für civ. Praxis, str. 406); *Schön*, Beziehungen zwischen Staat u. Kirche auf dem Gebiet des Eherechts (ve Festschrift für Regelsberger); *Hölder*, Die Anfechtung der Ehe wegen Irrtums in der Person (v Iherings Jahrbücher).

Pro kanonické právo důležito jest *Sehlingovo* historické pojednání Zur Lehre von den Willensmängeln, *Rosinovy* Beiträge zur Lehre von der Parentelenordnung und Verwandtschaftsberechnung nach deutschem u. österr, jüdischem u. kanonischem R. (z Grünhutova časopisu) a pak zejména: Formulae apostolicae Datariae pro matrimonialibus dispensationibus iussu Cardinalis Pro-Datarii Caietani Aloisi-Masella reformatae.

V majetkovém právu sluší poukázati na II. svazek *Meurerova* spisu Bayerisches Kirchenvermögensrecht jednající o právu obročním, ježto zde brán zřetel též k základním otázkám práva obecného, n. př. k právní povaze řečeného práva a k historickému vzniku jeho. — *Lohmann* dokončuje článek Die Staatsgenehmigung zur Errichtung von Kirchengebäuden in Preussen v Deutsche Zeitschrift f. Kr. str. 62—115, an probírá pozitivná ustanovení platná v různých teritoriích příslušejících ku království Pruskému, které v této příčině nemá jednotného upravení. — *A. Fírák* vyličuje ekvivalent poplatkový v pokračování článků: Daně, přirážky a poplatky církevním

ústavům a osobám v Rak. ukládané (Čas. kat. duchovenstva str. 6 nsl.) vzhledem k tomu, že 1. lednem 1901 začlo nové desítileté období pro jeho vyměření a že přiznání za tímto účelem předepsaná měla do konce dubna 1901 býti předložena.

Prof. Henner.

Právní dějiny.

Lectures on Slavonic Law. By Feodor Sigel (Buenos Aires). V Londýně 1902, stran 152 v malé 8ce.

Professor práv na universitě Varšavské Feodor Zigel byl pozván r. 1900 do Anglie, aby v universitě Oxfordské měl několik přednášek o slovanském právě. O čestné toto pozvání přičinil se Oxfordský professor W. R. Morfill, horlivý přítel Slovanův mezi Angličany; též postaral se, aby Oxfordské přednášky Zigelovy, jichž bylo pět, vyšly na světlo tiskem. Účelem Zigelovým bylo, seznámiti anglické obecenstvo s prameny práva slovanského, jež hledí krátkými slovy popsati, charakterisovati i oceniti; v poznámkách jmenuje publikace, v nichž jsou tištěny hlavní listiny a sbírky práv slovanských, též vyčítá čelné spisy nových spisovatelů, kteří se zabývali historií práv slovanských. Všude předesílá náčrtek vývoje státního a společenského, v němž prameny práva slovanského vznikaly.

Kniha obsahuje dvě částky všeobecné, úvod (na stranách 1–15) a závěrek (149–152), jež týkají se všech slovanských národů a jich práv společně; tam srovnávají se osudy slovanských národů a práv mezi sebou, dílem i s národy a právy neslovanskými v Evropě. Tyto částky knihy jsou plodem velké náchylnosti i spůsobivosti spisovatelovy k systematickosti; ale zároveň jest viděti, s jakými nesnázemi snaha po systematické musí zápasiti při látce tak rozmanité a spleťtí, jakou skytá historie národů a práv slovanských. Krom toho obmezený čas a místo nedovolovaly autorovi, aby k vysvětlení výslednice všiml si všech důležitějších složek; on vytknul obyčejně jen některé, a úsudek pak vypadá jako generalisace, proti které lze leccos namítati. Politický nádech má úvaha, kterou připojil ke zmínce o slovanských státech zaniklých a nově vznikajících (3); míní, že staré tradice mívají účinek až i škodlivý, ježto národům nově oživujícím znesnadňují vpraviti se do nových okolností. Není to poprvé, co takové mínění ozývá se z Rus; kdyby bylo pravdivé, musilo by se vésti Slovincům, Slovákům a Rusínům, kteří nikdy nebyli samostatnými, lépe, než Čechům a Polákům; a ježto Polákům, ač mají všude upomínky stejné, vede se jinak v říši Rakouské, jinak v Ruské a jinak v Pruské: jest naopak viděti, že Slovanům, kteří ušli záhubě, škodí hlavně něco jiného, než staré upomínky na bývalou samostatnost. Sporův, které v posledních letech vzešly o zádruhu, Zigel nedotýká se výslovně, ale na které straně v nich stojí, jest viděti z toho, že dle jeho mínění společný majetek pozemkový (village community) byl přinešen na půlostrov Balkanský od Slovanů (6); netvrdí toho však s jistotou, ba naopak, všecky poučky o bytí a právě slovanském před 10. věkem pokládá jen za hypotetické (10). Rozdíl státního a právního vývoje u Slovanů pravoslavných, kde církev srostla se státem a jemu se podřídila, a u Slovanů katolických, kde stát nebyl vše-